

MBO Raad

Activiteitenverslag 2020

Samen sterk de coronacrisis door

Titel	:	MBO Raad Activiteitenverslag 2020
Project/Werkgroep	:	Jaarverslagen
Auteur(s)	:	Hans Zijlstra
MBO Raad	:	Houttuinlaan 6 Postbus 2051 3440 DB Woerden T: 0348 - 75 35 00 E: info@mboraad.nl I: www.mboraad.nl
Woerden	:	15-06-2021
Versienummer	:	1.2

Inhoudsopgave

INLEIDING	6
1 MBO ALGEMEEN	7
1.1 Toekomst van het mbo	7
1.2 De toekomst van het onderwijs	8
1.3 Verkiezingsprogramma's	8
1.4 Benchmark mbo	8
1.5 Doorpakken digitalisering	9
1.6 Onderzoek en innovatie	9
2 MBO EN CORONA	10
2.1 Dienstverlening aan leden	10
2.2 Crisiscommunicatie	11
2.3 Servicedocumenten	12
2.4 Handreiking Verantwoord diplomabesluit	13
2.5 Leren op afstand	13
2.6 Evaluatie gevolgen	14
3 COMMUNICATIE ROND MBO	15
3.1 Nieuwe voorzitter	15
3.2 Verkiezingen	15
3.3 Dit is mbo	15

3.4	Nationale Opening	16
3.5	Koninklijk bezoek	16
3.6	Ambassadeur	17
4	KWALITEIT EN EXAMINERING	18
4.1	Toekomstbestendige kwaliteit	18
4.2	Kwalificatiedossiers	18
4.3	Examinering	19
4.4	Externe projecten	20
5	SOCIAAL DOMEIN	23
5.1	Inburgering	23
5.2	Jeugdwerkloosheid	23
5.3	Passend onderwijs	24
5.4	VAVO	24
5.5	Entree	25
6	LEVEN LANG ONTWIKKELEN	26
6.1	Leerrechten	26
6.2	Derde steunpakket	26
6.3	Mbo-certificaten	27
6.4	LLO en alumnibeleid	28
7	ARBEIDSMARKTSECTOREN	30
7.1	Beroepspraktijkvorming (BPV)	30
7.2	Doelmatigheid	31

8	WERKGEVERSZAKEN	32
8.1	CAO	32
8.2	Banenaafpraak	32
8.3	Pensioenen	33
8.4	Lerarenbeleid	33
9	BEKOSTIGING	34
9.1	Bekostiging	34
9.2	Governance	35
9.3	Bedrijfsvoering	36

Inleiding

'Nederland drijft op de kurk van mensen die een vak hebben geleerd,' zei minister-president Mark Rutte bij de Nationale Opening van het mbo-jaar 2020-2021 in Zwolle. Mooie woorden tijdens een bijzondere opening, volledig uitgevoerd door mbo-studenten van de Zwolse mbo-scholen Cibap, Deltion, Landstede en Zone.college. Op 10 september 2020 luisterden tweehonderd genodigden op ruime afstand van elkaar naar de speech van Rutte. Anderen moesten genoeg nemen met een livestream. Nederland was in de ban van het coronavirus.

Het jaar 2020 is getekend door Corona. Alles was anders, ook voor de studenten en docenten in het mbo. En toch ook weer niet. Het onderwijs op de 63 mbo-scholen ging zoveel mogelijk door. Met kunst en vliegwerk wist de sector ervoor te zorgen dat lessen en stages in aangepaste vorm doorgingen. De MBO Raad werkte in nauw contact met haar leden mee aan oplossingen en condities. Met oog voor kwetsbare jongeren die het extra te verduren hadden en aandacht voor jeugdwerkloosheid en burgerschap.

Vanaf half maart was het gebouw van de MBO Raad een groot deel van het jaar dicht, terwijl de dienstverlening op hoog niveau doorging en zelfs werd geïntensiveerd. Alleen rond de zomer zijn we fysiek nog een beetje open geweest. Essentieel in 2020: snelle en adequate communicatie en doelgerichte voorlichting aan de leden. Pijnpunten waren er voor studenten die geen stageplekken konden vinden, docenten die extra werkdruk ondervonden door onderwijs op afstand. Tegelijk bleek de crisis onverwachte mogelijkheden te bieden. Overleg via digitale platforms werd snel gemeengoed. Digitalisering nam een hoge vlucht. Opvallend waren de creativiteit en de eensgezindheid in de sector.

In dit activiteitenverslag blikken we terug op een roerig jaar. We doen dat aan de hand van de bekende thema's uit het bestuursakkoord, vertaald als: kwalitatief goed beroepsonderwijs, sociaal domein en leven lang ontwikkelen. Met specifieke aandacht voor crisiscommunicatie, digitalisering, werkgeverszaken en bekostiging.

Inhoud

1. Mbo algemeen
2. Mbo en corona
3. Communicatie rond mbo
4. Kwaliteit en examinering
5. Sociaal domein
6. Leven lang ontwikkelen
7. Arbeidsmarktsectoren
8. Werkgeverszaken
9. Bekostiging

1 MBO algemeen

Maatschappelijke impact: het mbo vormt de basis voor een samenleving waarin elke jongere gelijke kansen heeft en het beste uit zichzelf kan halen. Een samenleving waarin iedereen zich een leven lang kan ontwikkelen en iedereen er bij hoort.

Inzet MBO Raad: flexibilisering, innovatie, maatwerk.

1.1 Toekomst van het mbo

Nadenken over de toekomst in een crisissituatie ligt niet voor de hand. Maar het is hard nodig voor een sector die als een seismograaf iedere kleine verandering in onze samenleving registreert. Veranderingen in de zorg, druk op de ziekenhuizen? Mbo-verpleegkundigen hebben er direct mee te maken. Tekort aan technische vakmensen? Politici kijken vragend naar het mbo. Jongeren die buiten de boot dreigen te vallen? Het mbo denkt mee.

Ondertussen was het tijdens de crisis al moeilijk genoeg om het onderwijs doorgang te laten vinden. De sector moest scherp aan de wind zeilen om de kwaliteit van het onderwijs op pijl te houden. En hoe zou dat er dan in de toekomst uit kunnen zien? Dat we steeds vaker gebruik zullen maken van computerprogramma's voor communicatie en uitwisseling is wel duidelijk. Digitaal is een blijvertje. Maar wat zijn de inhoudelijke zwaartepunten?

Sterke beroepsroute

Krachtig beroepsonderwijs vraagt in de eerste plaats om een sterke beroepsroute. Dat wil zeggen een route die zoveel mogelijk kinderen voert naar een beroep dat bij hen past. Dan moeten we kinderen niet te vroeg keuzes laten maken. Het zou beter zijn om ze pas vanaf hun 15e in te laten stromen in een theoretische of beroepsgerichte variant. Zodat ze een betere kans hebben om te kiezen. Dat komt hun ontwikkeling als mens en toekomstig werknemer ten goede. Verdergaande digitalisering is in dat verband essentieel.

Tweede zwaartepunt: leven lang ontwikkelen. Sommige studenten gaan direct na hun diploma verder leren, anderen kiezen ervoor om op latere leeftijd bij te leren. In beide gevallen is het van belang om verder leren te faciliteren. Mbo-opleidingen werken al met keuzedelen en mbo-certificaten. Maar we kunnen verder denken: aan leerrechten voor mbo'ers, die ze op een geschikt moment in hun carrière kunnen inzetten.

Ten derde: kwetsbaren en kansarmen hebben onze steun nodig. Studenten die zonder diploma het mbo verlaten, dreigen de aansluiting bij de maatschappij te verliezen. Volwassenen hebben soms moeite om de ingrijpende veranderingen in werk en maatschappij bij te benen. Ook die groepen willen we mogelijkheden bieden, om zich verder te ontwikkelen, om hun zelfredzaamheid te vergroten. Zonder publieke erkenning gaat dat niet. Onderwijs aan volwassenen, ondersteuning van kwetsbaren, zijn van groot belang voor onze gezamenlijke toekomst.

1.2 De toekomst van het onderwijs

Het mbo staat hierin niet alleen. De MBO Raad roerde zich in 2020 in de sector overstijgende discussie over de toekomst van ons onderwijs. Het gelijknamige discussiestuk vormde in januari het startpunt voor een uitwisseling waarbij alle grote onderwijspartners, van po tot ho, betrokken waren. De kwaliteit van het onderwijs staat onder druk, is de boodschap, en we verkwisten talent. Er is groot onderhoud nodig van het hele onderwijsbestel om studenten en docenten ook in de toekomst voldoende kansen op zinvol werk te geven. En om kansarmen binnen boord te houden en mee te laten profiteren van de mogelijkheden die onderwijs en werk bieden.

De impact van coronamaatregelen op het onderwijs zorgde ook voor leermomenten en voor innovatie. Het bestuur stelde een bestuurlijke denkgroep in, die deze impact en daarmee de koers voor de langere termijn, ging doordenken. Over die toekomst gaat ook het rapport van organisatieadviesbureau Turner: Wat leert het mbo van de coronaperiode? Zestien scholen, met in totaal 5000 studenten en werkenden, droegen bij aan dit onderzoek. De MBO Raad zorgde voor de noodzakelijke afstemming die nodig was om van elkaar te leren en gezamenlijk vooruit te kunnen kijken.

Ook praatten medewerkers van de MBO Raad mee over de toekomst onder de noemer MBOin2030. Veranderingen in de maatschappij vereisen aanpassingen in het beroepsonderwijs. Op initiatief van het ministerie van OCW praatten bestuurders, docenten, bedrijven en overheden over die toekomst van het mbo. Alleen in het samenspel tussen al deze verschillende betrokkenen kunnen we het beroepsonderwijs doorontwikkelen, passend bij de uitdagingen van de nabije toekomst.

1.3 Verkiezingsprogramma's

Wat 2020 verder heeft opgeleverd? Als sector is duidelijk geworden wat we verder willen ontwikkelen op de thema's kwalitatief goed beroepsonderwijs, leven lang ontwikkelen en sociaal domein. Ook op de langere termijn hebben we voor deze en andere thema's financiële ruimte en middelen nodig. We hebben ons daarom actief ingezet om deze thema's onder de aandacht te brengen in politiek Den Haag. We hebben informatie beschikbaar gesteld voor de schrijvers van de verschillende verkiezingsprogramma's en hebben leden benaderd die nauw contact hebben met politieke partijen. In een korte begeleidende tekst hebben we beschreven wat er voor het mbo speelt: 'Wat heeft het mbo nodig van de politiek?' Meerdere elementen van deze inzet vanuit de MBO Raad zijn in diverse programma's opgenomen, waarbij enige relativering op zijn plaats is: straks zal aan de formatietafel bepaald worden wat op welke wijze verwerkt wordt in het eerstvolgende Regeerakkoord.

1.4 Benchmark mbo

Meer op het heden gericht maar daarom niet minder belangrijk: de prestaties vanuit het mbo en een vergelijking van de prestaties van alle mbo-scholen. In 2020 is voor de 15e keer een sector brede Benchmark MBO opgeleverd. Op de twee belangrijke bouwstenen van de benchmark, Financiën en Studiesucces, is inmiddels sprake van 100% dekking. In de praktijk betekent dit dat de informatie voor en over alle bekostigde scholen in de MBO Benchmark te vinden is. Alle scholen vinden het dus waardevol om hier aan mee te doen en zijn bereid

daarvoor de benodigde inspanningen te leveren. Naast het belangrijke doel van intern gebruik is het, ondanks de ingewikkelde situatie rond corona, ook weer gelukt om de sectoruitkomsten 2020 te presenteren in een bijeenkomst van geïnteresseerde Tweede Kamerleden. De MBO Raad werkte in 2020 ook hard aan het verder ontwikkelen van wat uiteindelijk de alumni-module van de benchmark kan gaan worden.

1.5 Doorpakken digitalisering

Leren op afstand, administratieve systemen, de ontsluiting van mbo-certificaten, leerrechten: in vrijwel alle aspecten van het mbo-onderwijs is een digitale component te onderscheiden. Vanuit die gedachte besloot de algemene ledenvergadering in november 2020 definitief om alle ambities en werkzaamheden op dit terrein van de MBO Raad en saMBO-ICT gaandeweg 2021 te bundelen. Eind 2021 is er dan ook geen apart bestuur meer voor de belangenbehartiging op het terrein van digitalisering. De dienstverlening zal op veel onderdelen dezelfde zijn, maar anders geordend, waarbij bestuur en bureau een meer integrale benadering nastreven.

SaMBO-ICT werkte in 2020 intussen gestaag verder aan het programma Doorpakken Digitalisering. Het programma richt zich op 8 thema's, waaronder leven lang ontwikkelen, digitaal burgerschap, regie op leermiddelen en stimuleren van innovatie. In 2020 gebeurde er veel rond dit programma.

'Doorpakken' is neergezet als een programma van en door de mbo-scholen. Meer dan 20 bestuurders en 100 medewerkers van mbo-scholen hebben zich achter de doelstellingen van het programma geschaard. Algemeen heerst de overtuiging dat we digitalisering gezamenlijk aan moeten pakken. Vanuit die gedachte wordt ook nauw samengewerkt met Kennisnet, Surf en SBB.

1.6 Onderzoek en innovatie

Evidence Informed werken (werken aan en met onderzoek) is van belang voor de doorontwikkeling van de school, de regio en de mbo sector (voor kwalitatief, innovatief en adaptief onderwijs). In vervolg op het pamflet Onderzoek voor, door en met het mbo en het advies Slimme Verbindingen is er in 2020 op verschillende punten aandacht geweest voor het versterken van onderzoek in het mbo. Op verzoek van OCW (directie kennis) heeft de Galan groep onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van de versterking van de kennisinfrastructuur. Hierin is duidelijk naar voren gekomen dat dit vraagt om een investering van 80 miljoen per jaar en dat deze investering zowel landelijk en in verbinding met de regio gedaan moeten worden.

De MBO Raad werkt nauw samen met het NRO waar het gaat om de versterking van kennisdeling, onder andere via het opzetten van een landelijke kennisagenda en digitale kennispleinen. Het ECBO heeft in nauwe samenwerking met de MBO Raad de MBO Onderzoeksdag succesvol uitgevoerd. Er is bij deze gelegenheid verkend hoe regionale onderzoeksnetwerken kunnen werken binnen het kennisprogramma.

De MBO Raad heeft in 2020 de samenwerking met de stichting Practoraten verder geïntensiveerd. Dit geldt ook voor het platform voor lectoren SIA. Met dit platform zoeken we samenwerking voor de uitvoering van de programmering en doen we mee aan het gratis beschikbaar maken van wetenschappelijke literatuur voor docenten.

2 MBO en corona

Maatschappelijke impact: de coronapandemie legde het openbaar leven in 2020 grotendeels plat. Tijdens de lockdown ging de horeca overal dicht en sloten niet-essentiële bedrijven hun deuren. De maatschappelijke ontwrichting had grote gevolgen voor het onderwijs. Stages konden niet op de gebruikelijke manier doorgaan, examinering moest anders worden ingericht.

Inzet MBO Raad: mede zorgdragen dat het onderwijs doorgaat ondanks uitbraak corona.

2.1 Dienstverlening aan leden

De pandemie was vanaf half maart 2020 een echte game-changer. Op alle terreinen van het openbaar leven werden de gevolgen zichtbaar. Evenementen werden afgelast, fysieke congressen en bijeenkomsten omgezet in digitale ontmoetingen. Werknemers werkten zoveel mogelijk thuis en reizen met het openbaar vervoer werd ontmoedigd.

Tegelijk was het op sommige plekken alle hens aan dek. In de zorg natuurlijk, in de ziekenhuizen en de verpleeghuizen. Maar ook in de levensmiddelenbranche. Medewerkers van supermarkten werkten overuren. Bezorgdiensten konden de toename van het aantal bestellingen bijna niet aan. Overal waar mbo'ers aan het werk waren, stage liepen of leerervaringen opdeden, volgden aanpassingen en veranderingen elkaar in hoog tempo op. Dat vroeg veel van studenten en werkenden in de sector. Het gebouw van de MBO Raad sloot half maart de deuren voor medewerkers en bezoekers. Na een korte, gedeeltelijke openstelling in de zomer, volgde in september een tweede sluiting. In de tussentijd werd de dienstverlening aan de leden in digitale vorm voortgezet. Ook de ledenvergaderingen moesten anders worden vormgegeven. Van grootschalige fysieke ontmoetingen was geen sprake meer. Daarom werd ingezet op digitale alternatieven en vond interactie plaats via chats tijdens de meetings en vragenlijsten vooraf. Zo gaven we de leden de gelegenheid inzichten met elkaar en met de MBO Raad te delen. Met als positief effect dat nog meer leden aanwezig konden zijn bij deze bijeenkomsten en er meer input werd opgehaald vanuit meer leden. Bij de traditionele samenkomsten is dat niet altijd het geval. Nieuwe communicatiemiddelen leveren zo iets extra's op, waarmee de binding binnen de vereniging werd versterkt.

Al met al leverde corona de medewerkers van de MBO Raad veel extra werk op. Vanaf het begin zorgden de medewerkers dat de leden van de vereniging werden ontzorgd en scholen werden geadviseerd. Wat mag er wel, wat mag er niet? Waar zit de speelruimte? Naast het maken van afspraken met de overheid over de mogelijke ruimte kwam de raad met concrete producten tegemoet aan de vele vragen vanuit de scholen. Opvallendste documenten: de servicedocumenten (5 versies), de handreiking Verantwoord Diplomabesluit en diverse sets met FAQ's.

Ook zette de raad zwaar in op de tekorten aan plekken voor stage en beroepspraktijkvorming. Veel studenten kwamen hierdoor in de knel met hun studievoortgang. Dit leidde tot een actieplan Stages en leerbanen bij SBB en afspraken met OCW over ruimte voor scholen om alternatieve mogelijkheden in te zetten, indien BPV echt niet mogelijk was in bepaalde sectoren.

Vanaf de bekendmaking van het eerste steunpakket adviseerde de raad het kabinet over de crisis-programma's. Het resultaat daarvan was dat het

kabinet halverwege het jaar flinke bedragen beschikbaar stelde voor inhaalprogramma's rond de zomer, voor extra handen in de klas en voor acties ter voorkoming van jeugdwerkloosheid. Ook werden vanuit het derde steunpakket middelen beschikbaar gesteld gericht op mbo-onderwijs voor volwassenen.

Bij de uitvoering van een deel van die programma's is straks een belangrijke rol weggelegd voor de regionale mobiliteitsteams. In deze teams bundelen diverse organisaties – gemeenten, sociale partners, uitkeringsinstanties – de krachten. De MBO Raad zette haar netwerk in voor een stevige lobby richting politiek en droeg bij aan de nodige onderhandelingen. Resultaat: het mbo zit aan tafel, ook in de regio.

De sterke infrastructuur binnen de vereniging kwam daarbij buitengewoon goed van pas. Op alle belangrijke thema's zijn binnen de sector netwerken actief, die voor inhoudelijke en beleidsmatige ondersteuning zorgen, ook aan de landelijke overlegtafels. Met alle scholen en specialisten om ons heen hebben we overal ogen oren in het land. Medewerkers van de raad worden dan ook regelmatig voor die landelijke tafels uitgenodigd. Het mbo wordt gezien als een belangrijke gesprekspartner.

Bedrijfstakinggroepen van de raad zorgden voor sectorale kennisdeling en voorlichting. De uitdagingen van branches waar de coronamaatregelen grotere impact hadden, zorgden voor navenante uitdagingen bij aanpalende mbo-opleidingen. Door kennis en ervaringen onderling te delen en door sectoraal specifieke oplossingen te regelen kon het onderwijs, ook praktijkonderwijs, zoveel als mogelijk doorgang vinden en werden oplossingen gezocht voor die opleidingssectoren waar BPV vrijwel niet mogelijk was. Ook spraken bedrijfstakinggroepen over de impact op de arbeidsmarkt. Dat leidde bijvoorbeeld tot een inspiratiekaart van opleidingsaanbod voor de regionale crisisteam, maar bijvoorbeeld ook tot een afspraak over een aangescherpte numerus fixus bij de luchtvaartopleidingen voor komend schooljaar. De vertegenwoordigers van de bedrijfstakinggroepen spraken hierover met het bedrijfsleven binnen SBB.

2.2 Crisiscommunicatie

Naast de vele vormen van overleg was tijdens de crisis communicatie op alle niveaus nodig. Maar hoe pak je die crisiscommunicatie aan?

De coronapandemie is een crisis zoals we die niet eerder hebben meegemaakt. Toch betekende de eerste lockdown niet dat het onderwijs direct grote klappen kreeg. Sommige opleidingen werden bijzonder hard getroffen, zoals de opleidingen voor horeca en evenementen, maar als geheel bleek de sector behoorlijk veerkrachtig. Als positief gevolg van de crisis kwam een flinke dosis creativiteit naar boven. Hands-on en innovatief gingen de leden van de vereniging de uitdaging aan. Corona deed een sterk beroep op het vermogen tot samenwerking, in de hele breedte van de vereniging. Hoe moeilijk het allemaal ook was, op sommige dossiers boekten de leden opvallende vooruitgang. In een kort tijdsbestek werd afstandsonderwijs opgetuigd, om de studenten die thuis zaten toch zoveel mogelijk te kunnen blijven begeleiden. Al zorgden sommige vragen wel voor hoofdpijn: hoe geef je bijvoorbeeld digitale examinering verantwoord vorm?

Vanaf het moment dat de coronacrisis landelijk losbarstte (27 februari, Loon op Zand) was het van groot belang dat scholen hun vragen kwijt konden en hun kennis konden delen. De behoefte aan informatie, korte lijntjes en snel reageren was groot. De MBO Raad organiseerde de korte lijntjes direct met twee groepsapps, met daarin alle bestuurders en met alle directeuren en managers communicatie. Ook konden scholen hun vragen kwijt via een speciaal e-mailadres, die vervolgens door specialisten binnen de raad beantwoord werden. Veel Gestelde Vragen (FAQ's) werden vertaald naar de website. Belangrijk in deze crisis was bestuurders ontzorgen en onzekerheden wegnemen bij docenten en studenten. Het staat of valt allemaal bij tijdige en juiste informatievoorziening. Na bijna een jaar corona kan je stellen dat het goed gelukt is om scholen te bedienen en dat leden hun waardering daarover ook uitspreken. Mede dankzij de stroom van antwoorden in de apps en via mail, nieuwsberichten en servicedocumenten konden de scholen snel en goed handelen. Daarnaast tuigde de MBO Raad een extranet-pagina op waar scholen hun eigen documenten konden uploaden. Alles om ervoor te zorgen dat scholen snel van elkaars ervaringen konden leren. Hoe informeer je docenten en studenten, wanneer doe je dat en welke communicatiemiddelen gebruik je? De raad faciliteerde de kennisuitwisseling, zodat de leden niet ieder voor zich het wiel hoefden uit te vinden. Dat droeg ook bij aan de verbondenheid binnen de vereniging. Binnen de bedrijfstakgroepen van de raad werden sectoraal de uitdagingen gedeeld.

2.3 Servicedocumenten

Persconferenties van het kabinet zorgden steevast voor nieuwe vragen. Na iedere persconferentie kwam het coronateam van de MBO Raad in actie om snel op hoofdlijnen de kabinetsbesluiten terug te koppelen in de appgroepen, en over de consequenties ervan voor het mbo vragen te verzamelen en antwoorden te formuleren. Als de horeca sluit, hoe kunnen onze studenten dan toch nog stage lopen? In hoeverre kan dat op school, als de keuken open is? En moet de school dan een erkend leerbedrijf zijn? Antwoord: nee, dat hoeft niet. Maar dat wil je als school wel graag even zwart op wit hebben. Belangrijke opdracht voor de raad: kijk naar de mogelijkheden voor de scholen. Geef aan wat er wel en wat er niet kan. Om daar zoveel mogelijk helderheid in te scheppen, droeg de raad bij aan een reeks servicedocumenten, die werden uitgebracht door het ministerie van OCW. Het eerste document verscheen in maart, nummer 3 in april tijdens de eerste lockdown, tegelijk met de Handreiking verantwoord diplomabesluit. De eerste versies regelden bijvoorbeeld dat studenten, ondanks de coronamaatregelen, toch hun opleidingen konden afsluiten en een aantal studenten zelfs zonder afgerond diploma toch vast konden starten in een vervolgopleiding in het hoger onderwijs. Ook werden er in de servicedocumenten afspraken gemaakt over onderwijstijd in tijden van de coronamaatregelen.

Nummer 5 uit november verving alle voorgaande versies van het service-document. Die laatste versie gaat het verst van allemaal. Het document gaat in op alternatieve opties voor BPV, op ruimte rond examinering, online onderwijs en les op locatie, op de stress bij ouders en studenten en de werkdruk bij docenten. Tevens gaat het over mogelijkheden tot maatwerk. Daarnaast bleken er steeds veel aanvullende vragen vanuit scholen te bestaan, die de raad via FAQ's wist te beantwoorden, geverifieerd door OCW en Inspectie. Deze FAQ's gingen in op opleidingszaken, maar ook

studentenzaken, inburgering en educatie, internationalisering en werkgeverszaken.

Verder maakte de raad, naast deze documenten, zelf een aantal richtlijnen in overleg met de studentenvertegenwoordiging van het JOB en met de vakbonden. Bijvoorbeeld over werkdruk en over de vraag wat een werknemer moet doen als hij een huisgenoot heeft die positief getest is. Andere aandachtspunten zijn de inzet van personeel, gebruik van ruimten, luchtkwaliteit en mondkapjes.

2.4 Handreiking Verantwoord diplomabesluit

Vragen over examinering en regels rond diplomabesluit kwamen geregeld terug. Logisch, want examens betekenen nogal wat voor studenten en docenten. Zeker bij diplomabesluiten van laatstejaars aan het einde van het schooljaar 2019-2020. En tevens bij de regels die gelden in schooljaar 2020-2021. Studenten willen weten wat ze moeten doen om aan hun verplichtingen te voldoen, docenten wat er voor nodig is om verantwoord te examineren. Net als bij de service-documenten bracht het ministerie daarom, op voorzetten vanuit de raad, de handreiking verantwoord diplomabesluit nummer 1 tot 5 uit. Een reeks van organisaties stond garant voor de inhoud: naast OCW, de MBO Raad, de vakbonden, Job, SBB en de Onderwijsinspectie. Versie 5 uit november ging het verst qua ruimte voor scholen: het bood meer ruimte voor de examinering van rekenen en van keuzedelen en gaf scholen meer ruimte rond BPV.

Maar welke optie een school ook nodig had, de student moest uitleg krijgen over het hoe en waarom van een wijziging. Immers een student moet blijven voldoen aan de eisen uit het kwalificatiedossier. De wijze waarop de opleiding onderwijs en examinering kon organiseren stond echter erg onder druk. De handreiking bood regelruimte en toelichting en gaf de scholen daardoor de mogelijkheid om bijvoorbeeld BPV eerder af te ronden. Als een stage vroegtijdig werd afgebroken, vanwege sluiting van een branche, kon de examencommissie toch tot een oordeel 'voldoende' komen indien alle leerdoelen aantoonbaar waren behaald. Dat betekende wel extra werk voor de leden van de examencommissies op de scholen om dit te verifiëren. Maar het grote voordeel was dat veel studenten toch door konden gaan met hun opleiding. En daar was het ten slotte om te doen.

2.5 Leren op afstand

Bij veel corona gerelateerde vraagstukken kwam de plotselinge, noodzakelijke overgang naar online lesgeven aan de orde. Met hulp van de experts van saMBO-ICT en vele professionals in de scholen beschikken eind 2020 vrijwel alle mbo-scholen over een elo of MS-teams omgeving waarmee vanuit huis kan worden samengewerkt. SaMBO-ICT, Kennisnet, het ministerie en de MBO Raad lanceerden gezamenlijk een website over leren op afstand (mbo.lesopafstand.nl). In dat arrangement namen betrokkenen ook feedback mee vanuit de scholen. De komende tijd wordt de informatie op de site steeds actueel en bruikbaar gehouden.

In 2020 heeft saMBO-ICT input geleverd aan OCW voor een programma-aanvraag digitalisering voor alle onderwijssectoren bij het zogenaamde Groeifonds. Bij goedkeuring van deze aanvraag (maart 2021) zouden er voor een periode van drie à vier jaar budgetten vrijkomen voor innovatie en scholing van docenten.

2.6 Evaluatie gevolgen

En wat zijn dan de gevolgen van de coronacrisis? Hoewel we nog lang niet alles weten, het schooljaar is immers nog lang niet ten einde, zijn er wel een paar lijnen te trekken. Op de korte termijn lijkt er in ieder geval genoeg ruimte in de regels te zijn. Dat maakt de vraagstukken voor studenten en de zorgen die scholen hebben om goed onderwijs te realiseren er niet minder om. Scholen maken er extra werk van om studenten goed te begeleiden, waarbij scholen wel heel veel last hebben van de 1,5 meter maatregel: die hindert het onderwijs in de praktijk nog wel het meeste, omdat veel jongeren maar een klein deel van de tijd op school kunnen zijn.

Naarmate de crisis langer duurt, dreigen we op deze manier jongeren kwijt te raken. Op de langere termijn heeft de crisis een steeds grotere impact, bijvoorbeeld op het welzijn van studenten en docenten. Achterstanden zullen weggewerkt moeten gaan worden, ook door onderwijstrajecten te verlengen. En alle stages zijn ook niet zomaar in te lopen.

In 2020 ontving een groot percentage vo-leerlingen een diploma. Als gevolg daarvan is de instroom bij de VAVO aanzienlijk afgenomen. De VAVO infrastructuur is daarmee onder druk komen te staan. En de scholen voor VAVO hebben onderwijs in te regelen volgens de mogelijkheden van het mbo. De 1,5 meter maatregel maakte dat ingewikkeld te organiseren, maar ook hier werden digitale oplossingen ingericht.

Positief is sowieso het succes van digitalisering in het mbo. Dit is als niet minder dan een grote innovatie aan te merken. Aanvankelijk viel het voor veel docenten niet mee om de overstap te maken naar digitaal lesgeven. Niet iedereen kon er meteen in mee. Toch ging dit al snel zeer voorspoedig, ook te zien aan het feit dat er nauwelijks klachten kwamen van studenten via het JOB. Daaruit blijkt dat de sector zich de noodzakelijke digitaliseringsstappen snel heeft eigen gemaakt. En dat is een opmerkelijke prestatie.

3 Communicatie rond MBO

Maatschappelijke impact: het mbo vormt een belangrijk en stevig fundament van de samenleving en de Nederlandse economie.

Inzet: het mbo op zoveel mogelijk manieren onder de aandacht brengen van het publiek.

In het Bestuursakkoord 2018-2022 staat het belang van het mbo voor de samenleving duidelijk omschreven. Als basis noemt het akkoord een goed functionerend netwerk. Verder gaat het er vooral om proactief in te spelen op kansen om de belangen van het mbo onder de aandacht te brengen. Tijdens de coronacrisis bleek dat de crisiscommunicatie, in de vorm van gerichte korte termijn acties, goed werkte. Hoe zat het met de rest? Een aantal highlights, naast 'going concern'.

3.1 Nieuwe voorzitter

Halverwege 2020 startte Adnan Tekin als nieuwe vaandeldrager van de MBO Raad. In de algemene ledenvergadering van 13 mei was zijn benoeming tot voorzitter bekrachtigd. Waarnemend voorzitter Frank van Hout, actief betrokken bij de crisiscommunicatie rond corona, kon een stapje terug doen. Opdracht voor communicatie: de nieuwe voorzitter in positie brengen in het brede onderwijsveld. Met ruim aandacht voor zijn unieke boodschap. De drievoudige kwalificatie en dan met name ook Burgerschap is voor hem het grote thema en hij wil meer doen om kwetsbare groepen vooruit te helpen.

3.2 Verkiezingen

De raad was in deze periode bezig met de formulering van wensen voor de aankomende Tweede Kamer verkiezingen. In het document 'Wat heeft het mbo nodig van de politiek' komen de belangrijkste wensen voor de komende jaren aan de orde. Over een sterke beroepsroute: 'Het mbo vraagt aan de politiek om de samenwerking met andere vormen van beroepsonderwijs te stimuleren en toe te werken naar wendbaar en flexibel onderwijs dat aansluit bij ieders talenten.'

Maar hoe breng je de betekenis van dat soort vragen over op het publiek, dat niet gewend is om de politiek van dichtbij te volgen? Door in je communicatie te kiezen voor een vorm die een brede groep volgers aanspreekt. De website mbohelden is zo ingericht dat bezoekers spelenderwijs kennis maken met de voor het mbo belangrijke thema's. Op de manier van het 'experience' spel Finding Wally kunnen ze klikken op figuurtjes die bekende politici verbeelden. De kleurrijke grafische vormgeving doet de rest. Aansluitend aan de website – die in de loop van 2021 gelanceerd wordt – geeft een digitaal magazine nadere informatie over de inzet voor de verkiezingen. Voor de bezoekers die het naadje van de kous willen weten.

3.3 Dit is mbo

De inhoud van de bekendste mbo-site – ditismbo.nl – werd ondertussen verder uitgebouwd. Ook hierin speelde op de achtergrond een opdracht uit het Bestuursakkoord mee. Ga zoveel mogelijk samenwerking aan binnen de sector, zoek naar gezamenlijkheid in de

organisatie van activiteiten als de jaaropening en het Ambassadeursgala. Een opdracht die ook in 2020 enthousiast ter harte werd genomen.

Het platform ditismbo.nl werd in 2020 verder geprofessionaliseerd. Naast de bestaande informatie koos de redactie vooral voor inspirerende verhalen van mbo-studenten en docenten. Het Mega Belangrijk Onderwijs - met 530.000 studenten en 700 vakken en beroepen – is wat dat betreft een onuitputtelijke bron. Tijdens de coronacrisis werden verhalen over mbo'ers nog veel belangrijker, om te laten zien waar studenten, docenten en werkenden allemaal tegenaan liepen. In de reeks Van Crisis naar Kans verscheen een verhaal over het mediaplatform Clickt, waarmee de Herman Brood Academie studenten in staat stelde om livestreams te maken. Geen evenementen, geen festivals, dan maar zo! Over gezamenlijkheid gesproken: ditismbo.nl is inmiddels een platform dat door de hele sector wordt gedragen.

3.4 Nationale Opening

Dat de Nationale Opening ook niet het grote live-evenement kon zijn als in voorgaande jaren, was even slikken. Uit de derde editie van het evenement bleek opnieuw dat er behoefte is aan een gezamenlijke aftrap voor het nieuwe schooljaar. Geen massa's docenten en studenten deze keer maar een geselecteerd gezelschap van 200 bezoekers, die luisterden naar toespraken van minister-president Mark Rutte en minister van Onderwijs Ingrid van Engelshoven. 'Als een sector de laatste maanden heeft laten zien hoe cruciaal ze is, dan is het wel het mbo,' hield de minister-president zijn gehoor voor. Hij noemde daarbij niet alleen de zorgmedewerkers, maar ook de ict'ers, beveiligers, politieagenten, boa's en de docenten, die de omschakeling moesten maken van klassikaal onderwijs naar digitaal. Minister Van Engelshoven drukte de aanwezigen op het hart om in overleg met het MKB creatieve oplossingen te zoeken voor stages en leerwerkplekken.

3.5 Koninklijk bezoek

Enkele maanden later kon het mbo zich verheugen over koninklijke belangstelling. Koningin Máxima bracht een informeel werkbezoek aan MBO Utrecht om de sector een hart onder de riem te steken. De kleinschalige Utrechtse school fungeerde op aangeven van de MBO Raad als gastlocatie voor het hele mbo. Een mooie gelegenheid om niet alleen de creatieve oplossingen maar ook de problemen tijdens de pandemie voor het voetlicht te brengen. Docenten en studenten worstelen met hun welzijn tijdens de gedwongen lockdown pauzes en lessen op afstand. Voor studenten is het tekort aan stageplaatsen een groot probleem. Hoe kunnen zij anders de broodnodige ervaring opdoen om af te studeren? Voor enkelen van hen leverde het bezoek daarom een welkome bonus op: een aantal studenten maakten als stageopdracht een livestream van het bezoek. Inderdaad, een creatieve oplossing. Ook dat leverde weer extra aandacht op. Het bezoek kwam verder aan de orde in veel gelezen bladen als de Linda, Party, het Algemeen Dagblad en televisieprogramma Blauw Bloed. Ook Dit is mbo besteedde ruim aandacht aan het informele werkbezoek dat onder de vlag van de gelijknamige campagne werd georganiseerd.

3.6 Ambassadeur

Een verkiezing van de Landelijk Ambassadeur mbo kwam er afgelopen jaar niet; in overleg met het bestuur van de MBO Raad en de scholen is de verkiezing en het Ambassadeursgala verplaatst naar mei 2021. Het was onmogelijk om een verkiezing binnen de coronaregels te organiseren. Gelukkig was de Landelijk Ambassadeur mbo van 2019 bereid om zijn rol wat langer te vervullen. Student verpleegkunde Hendrik de Kok liet tijdens de crisis op bijzondere manier van zich horen. Hij liep stage op de afdeling cardiologie van het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg en kreeg te maken met coronapatiënten. Het werk was zwaar, stelde hij, maar hij was er trots op dat hij als zorgmedewerker patiënten kon helpen.

4 Kwaliteit en examinering

Maatschappelijke impact: kwalitatief hoogwaardig mbo-onderwijs is de basis voor onze economie.

Inzet MBO Raad: met partners in de sector praten over kwalificatiedossiers, BPV, doelmatigheid en examinering. Service verlenen en informeren via projecten en kennispunten.

4.1 Toekomstbestendige kwaliteit

In de Algemene Ledenvergadering van mei 2020 is de visie op toekomstbestendige kwaliteit geaccordeerd, waarin dialoog centraal staat en de besturen aan zet zijn. Deze visie is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het Kwaliteitsnetwerk mbo, waarbij de publicatie Kwaliteit in Kleur één van de uitgangspunten was. Door middel van een tiental interviews met bestuurders en een bestuurlijke conferentie, is vervolgens de visie van de MBO sector, uitgewerkt en verwoord in de publicatie Kwaliteitszorg in het mbo.

De minister van OCW waardeerde de wijze waarop de mbo sector de kwaliteit van het onderwijs borgt en sprak dit vertrouwen in de mbo-scholen in de Kamerbrief Versterking kwaliteitszorg in het mbo in december 2020 ook expliciet uit. Het Onderzoekskader van de Onderwijsinspectie 2021-2025 is hier inmiddels deels op aangepast.

4.2 Kwalificatiedossiers

Via de sectorkamers van SBB praat de MBO Raad mee over kwalificaties in het mbo en daarmee actueel beroepsonderwijs. Elke bedrijfstakgroep van de raad heeft vertegenwoordigers in de sectorkamers. Het mbo bezet de helft van de plekken in de verschillende gremia, de vakbonden de andere helft. Naast de dossiers wordt hier gesproken over de beroepspraktijkvorming (BPV) en doelmatigheid.

Ook in 2020 waren kwalificatiedossiers onderwerp van gesprek. Kwalificatiedossiers bevatten immers de eisen waaraan een student moet voldoen om zijn diploma te halen. Hoe beter deze eisen aansluiten op de wensen van het bedrijfsleven, hoe beter het is. Veranderingen in de manier van werken bij bedrijven, opkomst van nieuwe beroepen, het verdwijnen van beroepen – bijvoorbeeld door digitalisering – hebben grote gevolgen voor de opleidingen. Daarom is het nodig om kwalificatiedossiers aan te passen aan nieuwe eisen.

Er kwamen nieuwe dossiers en andere werden voorzien van nieuwe aanvullende keuzedelen. In sommige gevallen werd ingezet op zogenoemde cross-overs. Een voorbeeld daarvan is het gebruik van drones in de glastuinbouw. Werktuigbouwkunde en kennis van groenteteelt komen daarin samen. Een stap verder gaat het gesprek over een hele nieuwe kwalificatiestructuur. Beroepen veranderen zo snel dat aanpassing van de hele structuur op den duur noodzakelijk lijkt. Daaraan gekoppeld is specifiek de discussie over de niveau 2 kwalificatiestructuur. Veel jeugdige studenten hebben moeite met het kiezen van de juiste opleiding. Zou het niet zinvol zijn om een breed niveau 2 dossier te ontwikkelen, zodat jonge studenten meer tijd krijgen? En hoe zorgen we dan

dat specifieke niveau 2 opleidingen, bijvoorbeeld in de techniek, overeind kunnen blijven?

Het is ondoenlijk om alle aanpassingen aan kwalificatiedossiers hier te noemen. Er zijn er immers zo'n 485. Als voorbeeld geven we uiterlijke verzorging – onderdeel van de bedrijfstakgroep Voedsel, Groen en Gastvrijheid – waar het kwalificatiedossier Haarverzorging compleet werd herzien. In verband met de pandemie werd voor haarverzorging ook een speciaal servicedocument door de btg opgesteld, in nauwe samenwerking met de branche. Ook dossiers voor Schoonheidsverzorging en Pedicure werden in 2020 aangepast aan de nieuwe eisen.

4.3 Examinering

Ook examinering was een terugkerend onderwerp. Naast afspraken over verantwoording en kwaliteit van examinering met de inspectie, wordt er door scholen onderling kennis gedeeld. Als voorbeeld kunnen we noemen dat bij het cluster Groen en Voeding een landelijke aanpak verbetering examinering werd ingevoerd. Vanuit het Kennispunt MBO Onderwijs en Examinering werd het onderwerp verder voortdurend gemonitord en onder de aandacht gebracht. Dit kennispunt functioneerde al goed als vraagbaak voor scholen over examinering en regels vanuit wetgeving. Wat mag je als school wel en wat mag niet bij examinering? Duizenden vragen per jaar ontvangt het kennispunt hierover. Het kennispunt ondersteunt examencommissies en zorgt voor interpretatie van nieuwe regelgeving.

In 2020 kwamen daar de specifieke werkzaamheden bij in verband met de coronacrisis. Medewerkers van het kennispunt dachten onder andere mee over de inhoud van de servicedocumenten. Bijvoorbeeld over de vraag naar de mogelijkheden van online onderwijs en examinering. Mag je tijdens de avondklok nog wel examens afnemen? Toch zorgde de pandemie niet eens in kwantitatieve zin voor zo heel veel extra werk. Er was eerder sprake van een verschuiving in het type vragen. Wat kan er wel en wat mag er niet bij de organisatie van stages? Doorgaans kon het kennispunt op vragen snel en actief reageren, omdat de interne organisatie goed geregeld is. Doel was de mbo-scholen zo direct mogelijk te informeren, zodat bestuurders en docenten wisten waar ze aan toe waren.

Taal en rekenen

Het Kennispunt MBO Taal en Rekenen hangt nauw samen met onderwijs en examinering. Als project heeft het kennispunt een looptijd van 1 januari 2020 tot 31 december 2022. Het is een voortzetting van het in 2009 gestarte steunpunt taal en rekenen. Een belangrijke taak van het kennispunt is informeren over actuele ontwikkelingen rond taal en rekenen. Dat doet het kennispunt via nieuwsberichten, servicedocumenten en beantwoorden van rechtstreeks gestelde vragen. Over rekenen alleen ontvangt het kennispunt al zo'n duizend vragen per jaar.

Op 31 augustus werd een document uitgebracht met veel gestelde vragen over de nieuwe rekeneisen mbo. De rekeneisen heeft de raad eerder afgesproken met OCW, nadat mbo-scholen het steeds wijzigende beleid niet langer accepteerden en zelf het heft in hand namen. Daarnaast organiseert het kennispunt bijeenkomsten en conferenties, zoals op 11 september een webinar over het rapport 'Rekeneisen voor het mbo.'

In 2020 was er veel te doen over rekenen. Het was de bedoeling dat er nieuwe richtlijnen voor de examens zouden komen. Op 19 november besloot de Stuurgroep Rekenen – met het ministerie van OCW, MBO Raad en NRTO - om de invoering van de nieuwe mbo rekenaanpak uit te stellen tot het studiejaar 2022-2023. De benodigde aanpassing van de regelgeving bleek, gegeven corona, niet tijdig haalbaar meer. Ook de wetgeving bleek vertraging opgelopen te hebben als gevolg van de coronacrisis, waardoor de onduidelijkheid rond rekenen nog een schooljaar langer aan zal houden.

4.4 Externe projecten

Wat gebeurde er verder bij projecten en kennispunten? In het algemeen bestrijken de diverse projecten een breed spectrum aan thema's, van onderwijs en examinering en leven lang ontwikkelen, tot loopbaanbegeleiding en gezonde school. Vanuit de kennispunten verstrekken we informatie aan de leden en fungeren we als intermediair tussen de scholen en het ministerie. Kern is de dienstverlenende taak richting de scholen. Via projecten en kennispunten bereiken we dat het mbo zich verder verbetert met draagvlak van bestuurders en kennisdeling tussen docenten en uitvoerders.

Overgang vo-mbo-hbo

Het Expertisepunt LOB, een initiatief van de VO-raad, de MBO Raad en de Vereniging Hogescholen, werkt sector overstijgend. Vanuit het kennispunt ondersteunen de medewerkers vo-, mbo- en hogescholen bij loopbaanoriëntatie en begeleiding van leerlingen en studenten. Er is aandacht voor kwaliteitsborging, professionalisering en de overgang vo-mbo-hbo.

In 2020 is het hbo als doelgroep van het expertisepunt toegevoegd. Naast de overgang vo-mbo zijn nu ook de overgangen mbo-hbo en havo-vwo-hbo belangrijke aandachtspunten. In verband daarmee is een extra medewerker aangetrokken. De Vereniging Hogescholen is in 2020 lid geworden van de stuurgroep. In totaal werkt het expertisepunt met een netwerk van 18 regio-contactpersonen, die nu ook in gesprek zijn met hbo-opleidingen.

Het belang van gerichte loopbaanondersteuning en begeleiding neemt nog steeds toe. Aan de ene kant gaat het er om doorstuderen te bevorderen, aan de andere kant om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Zeker nu bepaalde beroepen door de crisis minder mogelijkheden bieden, is het zaak om studenten terzijde te staan. Als je geen stewardess meer kan worden, welke kant kan je dan wel op? Het ministerie van OCW zoekt mee naar oplossingen. In 2020 dachten de medewerkers van het expertisepunt actief mee over de te volgen strategie. In 2021 moet die strategie tot uitvoering komen. Ter voorbereiding daarop is de website van het expertisepunt vernieuwd.

In 2020 werd via het programma Sterk Beroepsonderwijs verder gewerkt aan het versterken van het beroepsonderwijs. Ter verbetering van de aansluiting en om jongeren te motiveren wordt ingezet op meer regionale samenwerking tussen vmbo en mbo (met de arbeidsmarkt), regelruimte om doorlopende routes vmbo – mbo op alle niveaus mogelijk te maken en de nieuwe leerweg in het vmbo. MBO Raad is één van de partijen in het programma en werkt aan een uitwerking die past bij het mbo. Ook het programma Sterk Techniek Onderwijs loopt door. Van 2020 – 2023 worden de middelen ingezet voor de uitvoering van regionale plannen van vmbo-scholen, mbo-

scholen, het bedrijfsleven en regionale overheid. De doelstelling is werken aan een duurzaam, dekkend en kwalitatief sterk technisch onderwijs. Ook via bedrijfstakgroepen wordt bijgedragen aan kennisdeling over good practises en uitdagingen.

Burgerschap

Het jaar 2020 was een roerig jaar voor het thema burgerschap. Er gebeurde veel in de wereld dat om duiding vroeg voor studenten. Black Lives Matter, fake news, coronacrisis en lockdown hielden de gemoederen danig bezig. In reactie daarop werkte het Kennispunt MBO Burgerschap mee aan een online lessenserie over onder andere fake news en mediawijsheid. Verder werkte het kennispunt nauw samen met practoraten en werkplaatsen die zich bezig houden met burgerschap. De vijf practoraten rond burgerschap – van 'Mediawijsheid' tot 'Waarden van Verschillen'- leveren veel informatie op, die via het kennispunt verspreid kan worden.

Het grote bereik van het kennispunt komt daarbij goed van pas. Door kennisverspreiding droeg het kennispunt bij aan een soepele overgang van fysiek onderwijs naar digitaal. Naar aanleiding van de aanval op het Capitool verspreidde het kennispunt informatie over het functioneren van de democratie. Lastig voor docenten was vooral om online de dialoog aan te gaan. Burgerschap gaat vaak over het goede gesprek voeren, maar dat is in een digitale omgeving bijna niet te doen. Kennisoverdracht lukte wel, het goede gesprek bleek moeilijk te voeren.

Belangrijk aandachtspunt in 2020: bewustwording onder de docenten vergroten. Incidenten als de bestorming van het Capitool zijn ook onder studenten een hot item. Docenten kunnen daar gebruik van maken door vanuit dergelijke incidenten een breder perspectief te schetsen. Door in te spelen op de werkelijkheid creëer je rijk onderwijs. Het kennispunt zette zich ook in 2020 in om docenten daarin te ondersteunen.

Om de communicatie richting de docenten te versterken, werd een LinkedIn pagina over burgerschap aangemaakt. Daarnaast werden webinars georganiseerd over een reeks onderwerpen vanuit burgerschap. Verder werd een zelfevaluatie instrument ontwikkeld om beter zicht te krijgen op de voortgang van burgerschap in scholen. Dit instrument bevat een online vragenlijst voor docenten, met vragen als: hoe staat het met burgerschap, wat zijn jouw wensen? Het is ook mogelijk om de vragen door collega's, onderwijs ondersteunend personeel, stafmedewerkers en studenten in te laten vullen. Door vragen over het burgerschapsonderwijs zo aan vier groepen van betrokkenen voor te leggen, ontstaat een goed beeld. Het is in feite een vorm van 360 graden feedback, waarmee een docent kan zien wat zijn ambities zijn. Daarnaast bevat het instrument een rapportagemogelijkheid. Begin 2021 zal het officieel gelanceerd worden.

Gezonde School

Ook bij het programma Gezonde School waren er nieuwe ontwikkelingen in 2020. In het programma – opgezet op initiatief van vier ministeries – bundelen diverse organisaties de krachten: RIVM, GGD-GHOR, en de sectorraden PO-Raad, VO-raad en MBO Raad. Vanuit de MBO Raad is een uitgebreid

aanbod beschikbaar van ondersteuning en financiering voor scholen die met het programma aan de slag willen.

Nieuw in 2020 was een onderdeel over relaties en seksualiteit, waar veel belangstelling voor was. Daarnaast was een nieuw programmaonderdeel in voorbereiding over fit, veilig en gezond werken, dat in 2021 wordt opgestart. Uitgangspunt is de gedachte dat werknemers meer ondersteuning nodig hebben om hun beroep veilig en gezond uit te kunnen blijven oefenen. Naast actuele informatie via de website, maken de medewerkers van dit programma gebruik van het lokale netwerk van arbo-adviseurs. Verder zijn er subsidies beschikbaar voor de scholen.

Een bijzonder onderdeel is Test je leefstijl. Via een eigen website 'Lifestyle Reality Check' kunnen jongeren zelf nagaan hoe gezond ze leven. Dit onderdeel loopt al tien jaar, maar in 2020 is er extra op ingezet. De MBO Raad neemt de uitvoering van dit testprogramma van de stichting TestJeLeefstijl, waar inmiddels 30.000 jongeren per jaar aan mee doen, voor zijn rekening. De testresultaten bevatten veel data over gedrag van jongeren en fungeren tevens als feedback en monitor voor de scholen. Overgewicht en alcoholgebruik zijn belangrijke aandachtspunten in dit programma: '11,7% van de jongeren heeft overgewicht', en '30% van de jongeren tussen 18 en 19 vertoont riskant alcoholgebruik' is te lezen op de bijbehorende website.

Naast het digitale instrument worden ook fysieke middelen ingezet om scholen te ondersteunen. Op verzoek gaan speciale teams naar scholen toe, die ook mogelijkheden bieden om fysieke testen uit te voeren. Jongeren kunnen zichzelf ter plekke testen op kracht en conditie, en hun eigen BMI bepalen. Alles om de bewustwording over gezondheid en leefstijl te vergroten.

De Gezonde-school aanpak helpt scholen om planmatig en structureel aandacht te besteden aan de gezondheid van de studenten. Vier pijlers: gezondheidseducatie (thema-lessen over gezondheid), fysieke en sociale omgeving (gezond gedrag stimuleren door de omgeving aan te passen, bijvoorbeeld een rookvrij schoolplein), signaleren van problemen (bijvoorbeeld via testjeleefstijl), beleid voor de gezondheid van studenten en medewerkers binnen de school. Iedere school die een thema-certificaat behaalt mag zich voor een periode van 3 jaar Gezonde School noemen.

5 Sociaal domein

Maatschappelijke impact: er is extra ondersteuning nodig voor bijzondere groepen, zodat zij zich via het mbo beter kwalificeren voor zelfredzaamheid in de maatschappij.

Inzet MBO Raad: aandacht voor kwetsbare jongeren en acties tegen jeugdwerkloosheid.

In het sociaal domein gaat het in hoofdzaak om twee aspecten waar mbo bij betrokken is.

Aan de ene kant is er aandacht voor kwetsbare jongeren en jongvolwassenen: voor degenen die, om wat voor reden dan ook, niet goed kunnen meekomen, geen diploma halen en niet snel aan de slag kunnen in een beroep.

Aan de andere kant liggen er een aantal dossiers op het grensvlak van onderwijs en sociale zaken, waarbij sociale zaken en onderwijs elkaar deels overlappen, of erger nog, waar er leemten zijn. Vanuit de betrokken ministeries – OCW en SZW – is er aandacht voor onderwerpen als jeugdwerkloosheid en stage-discriminatie.

De raad pleit al langer voor een passende publieke opdracht en middelen voor mbo-scholen om de overgang naar de arbeidsmarkt (nazorg voor entree-niveau) te verbeteren. Ook zouden er duurzame afspraken moeten komen voor scholen, opdat ze meer integraal met gemeenten kunnen samenwerken aan uitdagingen in het sociaal. In 2020 was de raad betrokken bij een aantal van de dossiers die hier aan raken. Tevens maakt het mbo ook regulier werk van een aantal doelgroepen, namelijk met reguliere activiteiten van mbo-scholen, zoals entree-opleidingen, inburgering en Vavo.

5.1 Inburgering

Een van de grote dossiers waar de raad bij betrokken was is inburgering. Ook hierbij bleek de coronacrisis opvallende gevolgen te hebben. Vooral voor de taallessen en aanverwante activiteiten die mbo-scholen voor nieuwkomers organiseren. Inburgering wordt namelijk betaald door gemeenten, op voorwaarde dat taallessen en dergelijke wel echt plaatsvinden. Door de lockdown konden deze lessen geen doorgang vinden, maar de betrokken docenten deden wel hun best om hun werk voor de nieuwkomers zoveel mogelijk voort te zetten. De rekening voor dat werk bleef voorlopig liggen. De raad overlegde met de betrokken minister Koolmees van Sociale Zaken om scholen te compenseren voor het verlies aan inkomsten. Het gevaar was niet denkbeeldig dat scholen anders gedwongen waren om te stoppen met taallessen. Het is immers niet toegestaan om een deel van de OCW-financiering daarvoor in te zetten, omdat inburgering uit private middelen gefinancierd dient te worden. In een open brief aan de minister kaartten een aantal grote mbo-scholen dit probleem aan. De raad spande zich in om tot een oplossing te komen.

5.2 Jeugdwerkloosheid

Een ander onderwerp waar de raad over meedacht en meepraatte is jeugdwerkloosheid. Ook hierin speelde de pandemie een nadelige rol. Veel jongeren zijn nieuw op de arbeidsmarkt en beginnen met flexibele contracten. Contracten die tijdens de crisis vaak niet verlengd werden. Bovendien werkten veel jongeren in sectoren die hard werden

getroffen, met name in de horeca en bij evenementen. 'Voor schoolverlaters betekent de afnemende werkgelegenheid minder kansen op een eerste baan,' schrijft 'rijksoverheid' daarover. Met als gevolg: toenemende jeugdwerkloosheid.

Een probleem waar de sector een rol in kan spelen, al sluit de financiering daar normaliter niet op aan. Mbo-scholen krijgen immers financiering voor hun studenten voor opleiden en begeleiden tot aan het moment van diplomering. Nazorg vanuit de scholen zou bijzonder nuttig kunnen zijn om de kans op jeugdwerkloosheid te verkleinen. Maar hoe zou je dat moeten organiseren? De raad richtte al zijn pijlen op de politiek om hier beweging in te krijgen. Dit sluit aan bij de conclusies van het Interdepartementaal Beleids Onderzoek (IBO) naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de Kamerbrief van 8 juli 2020 benadrukten de betrokken bewindslieden – minister Van Engelshoven van OCW en staatssecretaris Van Ark van SZW – de noodzaak om in te zetten op deze doelgroep. Alhoewel een duurzaam arrangement en financiering voor mbo-scholen doorgeschoven is naar een volgend kabinet, is er in het derde steunpakket een subsidieregeling jeugdwerkloosheid gerealiseerd, waarbij er 24,5 miljoen voor mbo-scholen is gereserveerd.

5.3 Passend onderwijs

In 2020 zette de raad ook in op passend onderwijs. Passend onderwijs staat voor maatwerk in het onderwijs. Voor ieder kind en iedere jongere is er onderwijs dat aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en talenten. Het gaat niet alleen om de onderwijsbehoeften van onze studenten maar ook over het wegnemen van belemmeringen. De MBO Raad gaat uit van een inclusief schoolsysteem met gelijke kansen voor iedereen. En van invulling van passend onderwijs binnen scholen waarbij invulling aan de mbo-scholen zelf is. Het Kennispunt MBO Passend Onderwijs is in 2020 tot wasdom gekomen. Het kennispunt is onderdeel van een goed netwerk en wordt goed gevonden door bestuurders en docenten.

5.4 VAVO

De raad oefende ook invloed uit op het onderwijs aan volwassenen. Via het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs kan iedereen vanaf 18 jaar alsnog een diploma van het voortgezet onderwijs halen. Het onderwijs wordt uitgevoerd door de Vavo's, die onderdeel zijn van Regionale Opleidingscentra. Leerlingen kunnen daar terecht als zij een diploma of een deelcertificaat willen halen voor vmbo-tl, havo of vwo. Enerzijds wanneer zij nog een enkel vak te behalen hebben vanuit het voortgezet onderwijs, anderzijds wanneer volwassen later alsnog een bepaald diploma willen behalen. In 2020 is het netwerk van Vavo's meer samen gaan werken met de MBO Raad en onderdeel geworden van de beleidsbeïnvloeding vanuit de MBO Raad. De bestaande netwerkstructuur werd daartoe heringericht.

Zoals eerder aangegeven (hoofdstuk 2: MBO en corona) staat de Vavo infrastructuur erg onder druk als gevolg van lagere instroom vanuit het vo, doordat de slagingspercentages als gevolg van coronamaatregelen in het vo hoger bleken uit te vallen. Dat raakte rechtstreeks aan de studenten-aantallen in het Vavo. In november heeft de raad – in samenwerking met het ministerie van OCW, de

Inspectie voor het Onderwijs en de Dienst uitvoering onderwijs – een nieuwe versie van het Vavo handboek uitgebracht.

5.5 Entree

Jongeren en jongvolwassenen die zich niet kwalificeren voor een mbo opleiding en extra hulp nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving, kunnen terecht op een entree-opleiding. Daarmee bieden mbo-scholen een passend opleidingsniveau binnen het beroepsonderwijs en extra aandacht voor deze jongeren. Veelal hebben deze opleidingen nauwe samenwerking met gemeenten, bedrijven en jeugdzorg. De extra aandacht helpt de jongeren bij het verstevigen van hun sociaal-emotionele evenwicht en bij werknemersvaardigheden. Inmiddels beschikken vrijwel alle mbo-scholen over een goed lopende en goed geoutilleerde entree-opleiding. De entree-opleidingen zijn dan ook een succes te noemen binnen het onderwijsstelsel.

De bedrijfstakgroep Entree zette zich ook in 2020 in voor kennisdeling onderling en verbetering van de onderwijskwaliteit van de entree-opleidingen. In de sectorkamer Entree behartigde zij de belangen van het onderwijsveld. Deze sector overstijgende bedrijfstakgroep Entree gaat daarbij uit van samenwerking binnen de hele onderwijsketen. Uitgevoerde activiteiten in 2020 betroffen onder andere de organisatie van de Entree Conferentie editie 2020 'Samen met Entree in beweging!', waar driehonderdvijftig vertegenwoordigers vanuit de scholen aan meededen. Voor het thema Entree en rekenen werd een themaconferentie georganiseerd in samenwerking met het ministerie van OCW.

6 Leven lang ontwikkelen

Maatschappelijke impact: door veranderingen op de arbeidsmarkt wordt het steeds belangrijker dat studenten en volwassenen door blijven leren.

Inzet MBO Raad: mogelijk maken dat mbo-studenten na het behalen van hun diploma door kunnen blijven groeien.

6.1 Leerrechten

De raad stond in 2020 pal voor het onderwerp leerrechten. Via alle beschikbare kanalen zette de raad zich in om het onderwerp hoog op de agenda te krijgen.

Het idee is om burgers via een systeem van leerrechten gedurende hun werkzame leven mogelijkheden te bieden voor aanvullende scholing. Dat is niet alleen verstandig vanwege de snelle ontwikkelingen in de maatschappij en de economie. Het is zinvol om mensen die niet gewend zijn om door te leren een extra steuntje in de rug te bieden.

In het rapport 'Leerrechten doorgerekend' (2019), waar de raad initiator en aanjager van is, werd voorgesteld om alle Nederlanders van 27 jaar en ouder dergelijke leerrechten te geven. Deze door de raad geïnitieerde gezamenlijke ambitie van het mbo resoneerde ook bij partners binnen SBB en binnen het bedrijfsleven. Leerrechten als ambitie is inmiddels onderdeel van de plannen van het kabinet.

In de Kamerbrief 'Routekaart Leren en Ontwikkelen' van 13 november 2020 schreven de betrokken ministers Van Engelshoven (OCW) en Koolmees (SZW) dat het belangrijk is om goed inzetbaar te blijven op de arbeidsmarkt. Leerrechten is een van de middelen om leren en ontwikkelen voor alle werkenden en alle werkzoekenden aantrekkelijk te maken: 'Het kabinet heeft bovenop de bestaande inzet extra geld uitgetrokken om de ontwikkelingen op het gebied van een leven lang ontwikkelen te versnellen.'

De MBO Raad heeft zich ingespannen om het beleid in deze te beïnvloeden. Zo is de STAP regeling nu nog onvoldoende vormgegeven om een echte rol te spelen voor diegenen die daar het meeste baat bij hebben. In deze vorm zullen mbo-scholen daar weinig onderwijs op kunnen realiseren. Daarmee worden vooralsnog kansen gemist. De raad blijft zich sterk maken voor een wel functionerend systeem van LLO en een regeling waarbij mbo scholen hun bestaande infrastructuur goed kunnen inzetten voor beroepsonderwijs in het kader van LLO.

6.2 Derde steunpakket

Het door het kabinet ingezette derde steunpakket sloot aan bij de wens om werkenden aan een nieuw perspectief te helpen. Voor het mbo is daarbij een cruciale rol weggelegd. In het derde steunpakket is namelijk aanvullende crisisdienstverlening gekoppeld aan scholing voor werkenden en werkzoekenden. Met speciale aandacht voor praktijkleren via het mbo. Dat is namelijk passend voor groepen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt, onder andere in de

zwaar getroffen sectoren horeca en evenementen. Extra scholing kan dan precies zijn wat een werkende nodig heeft om een andere richting in te slaan.

Op 30 november tekenden de ministeries van OCW en SZW een samenwerkingsverklaring waarin werd ingezet op regionale mobiliteitsteams. Andere betrokken partijen: NRTO, UWV, SBB, MKB Nederland, verschillende vakbonden, VNG, Divosa, Cedris en de MBO Raad. Het mbo werd een vast onderdeel van de regionale mobiliteitsteams. Doel was om op korte termijn te komen tot het best mogelijke scholingsaanbod in de regio. De raad was tevreden over de mogelijkheden die de scholen kregen om hun aandeel te leveren in de uitvoering van het steunpakket. Via de mobiliteitsteams, waar mbo-scholen partner in zijn, bereiken de scholen niet alleen de weerbare werknemers die moeten gaan omscholen, maar ook meer kwetsbare groepen, die met maatwerk geholpen kunnen worden om weer aan de slag te komen. Of deze nieuwe rol echt van de grond gaat komen zal ook van de vraagarticulatie in elke arbeidsmarktregio afhangen. Worden er veel mensen echt werkloos en willen we hen een duurzame kans bieden, dan is een mbo-traject kansrijk. Wordt er voor korte termijn oplossingen gekozen in elke regio, en goedkopere snelle oplossingen, dan zal het mbo weinig gevonden worden.

6.3 Mbo-certificaten

Keuzedelen zijn enkele jaren geleden in het mbo ingevoerd om studenten de gelegenheid te geven om hun mbo-opleiding te verbreden of te verdiepen. Een aantal van deze keuzedelen blijkt ook los van een mbo-kwalificatie eigenstandig civiel effect te hebben. Daarmee zijn zij interessant voor werkenden en werkzoekenden, die deze keuzedelen al dan niet in het bekostigd onderwijs kunnen volgen en daar een mbo-certificaat voor kunnen krijgen. Het betreft hier dan kleinere beroepsgerichte onderdelen van een opleiding, waarmee een antwoord wordt gegeven op een specifieke scholingsvraag in een sector of een regio. Hiermee komt het mbo tegemoet aan de wens om werkenden en werkzoekenden een nieuw of een breder perspectief te bieden. Op voorstel van SBB verbindt OCW aan steeds meer keuzedelen een mbo-certificaat. De MBO Raad werkte in 2020 samen met SBB, NRTO, VNO-NCW en de vakbonden om mbo-certificaten voor keuzedelen te versterken. De uitdaging zal zijn om deze mbo-certificaatrajecten op te schalen voor scholingsvragen vanuit LLO.

Flexibilisering

Leven Lang Ontwikkelen is een belangrijk thema voor mbo-scholen. Voor dit thema is verdergaande flexibilisering van het onderwijs noodzakelijk, maar daarbij zijn veel obstakels te overwinnen. Flexibilisering is de basis van ons toekomstige mbo-onderwijs, maar er bestaan veel verschillende beelden hoe dat er dan uit zou moeten zien. Wat moeten we aan digitalisering doen om het onderwijs flexibeler te maken? Wat is de juiste maat van modularisering? Wie vraagt om opleidingen gericht op delen? Wie bekostigd? Waar wil het mbo het verschil maken? Waar werken scholen samen, waar concurreren ze en waar zetten we in op gestandaardiseerde oplossingen vanuit het gehele mbo? Eén en ander hangt nauw samen met het 'Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT' voor het hoger onderwijs. In 2020 is een programma van eisen voor leermiddelen in het mbo vastgesteld. Daarnaast is de 'architectuur', oftewel de onderlinge samenhang van processen in beeld gebracht. Voor docententeams is door de raad een architectuurplaat (teamplaat

onderwijs) gemaakt om te laten zien welke stappen er nodig zijn om vooruit te komen. Hoe kom je van inschrijving tot diploma, is een van de vragen waar docenten antwoord op willen hebben. Aan welke processen raak je dan en hoe kan je die het beste inrichten? Deze architectuurplaat biedt een overzicht voor de praktijk om gezamenlijk verstandige keuzes te kunnen maken. 'Route 21' is een nieuwe referentiearchitectuur waarin onderwijsprocessen op een herkenbare manier op elkaar kunnen worden afgestemd. Hiermee zoeken SaMBO-ICT en de MBO Raad aansluiting op de dilemma's die spelen binnen mbo-scholen, in samenwerking ook met andere onderwijssectoren als het hoger onderwijs.

6.4 LLO en alumnibeleid

Ook bij het Kennispunt MBO Leven Lang Ontwikkelen gebeurde veel in 2020. Na afronding van het project LLO in 2020 bleek het onderwerp leven lang ontwikkelen goed op de kaart gezet in het mbo. Scholen waren er mee aan de slag gegaan en zowel de scholen als het ministerie vonden dat er meer moest gebeuren, maar vooral dat een volgende fase aan de orde komt. Daarom werd tot een doorstart van het project besloten. Er werd een nieuw projectteam samengesteld met drie medewerkers, die scholen actief gaan helpen, in samenwerking met de arbeidsmarktregio's. Het thema leven lang ontwikkelen trekt steeds meer de aandacht. Scholen pakken vaker de kans om hun bij- en nascholingsactiviteiten verder door te ontwikkelen. Naast de scholen zijn allerlei partijen er actief mee bezig: SBB, de ministeries van OCW en SZW, VNO-NCW. Vanuit de MBO Raad zorgen medewerkers van het kennispunt ervoor dat de verschillende partijen bij elkaar worden gebracht. Verbinden en kennis uitwisselen is ook bij dit thema essentieel.

Bij leven lang ontwikkelen hoort ook nazorg voor oud-studenten. Waar komen ze terecht en hoe kunnen opleidingen ze na hun diplomering wellicht nog ondersteunen? Het Kennispunt organiseerde op 22 september een online themabijeenkomst over alumnibeleid en leven lang ontwikkelen. Titel van de bijeenkomst: 'Binden en Boeien.' Uit onderzoek van OCW was gebleken dat steeds meer scholen iets met alumnibeleid willen doen. Maar hoe kan je alumni het beste bereiken? En hoe ontwikkel je een duurzame relatie met oud-studenten?

Een klein marktonderzoek naar alumni leverde enkele aandachtspunten op. In de eerste plaats verwacht een behoorlijk aantal alumni binnen nu en twee jaar een scholing te gaan volgen. Ten tweede verwachten sommige alumni dat hun oude school hen daarbij zou kunnen helpen. Dat er al alumniverenigingen bestaan, waar zij zich bij kunnen aansluiten, weten de meesten dan weer niet. Wat dat betreft is er dus nog werk aan de winkel. Het volledige onderzoek naar alumni is terug te vinden op de website van het Kennispunt MBO Leven Lang Ontwikkelen.

In het kader van alumnibeleid startte de MBO Raad een integrale programmalijn rond alumni. Gebaseerd op het echte studiesucces krijgen scholen inzicht in de ervaringen van alumni over het genoten onderwijs. Deze bevindingen zijn te gebruiken ter verbetering van de huidige onderwijspraktijk en het formuleren van gericht alumnibeleid. Daarbij worden er twee, elkaars deels overlappende, onderzoeken uitgevoerd onder alumni van het mbo. Door CBS wordt in opdracht van OCW het zogenaamde schoolverlatersonderzoek (ROA) uitgevoerd, waaraan ook een enquête is verbonden. Door de MBO Raad is opdracht gegeven voor een onderzoek

onder alumni specifiek gericht op de onderwijservaringen van de alumni. Doordat beide onderzoeken onder dezelfde doelgroep plaatsvinden, met deels identieke vragen, is het belangrijk om na te gaan of beide onderzoeken kunnen worden samengevoegd, onder voorwaarde dat de doelstellingen van beide onderzoeken in stand blijven. Daarnaast is gestart met analyse maken van hoe gegevens van schoolverlaters (alumni) het beste kunnen worden beheerd in de sector en in welke administraties deze dan een plek zouden moeten hebben, en hoe (conform de route21 architectuur en met inachtneming van de privacywetgeving).

7 Arbeidsmarktsectoren

Maatschappelijke impact: in geen enkele sector zijn opleidingen en bedrijven zo nauw op elkaar aangesloten als in het mbo. Onderwijs en praktijk voeden elkaar vanuit gemeenschappelijke wensen op het gebied van kwaliteit en flexibiliteit.

Inzet MBO Raad: maximale ruimte voor sectorale belangenbehartiging en kennisdeling.

Ook in het achterliggende verslagjaar spanden de verschillende bedrijfstakgroepen (btg's) zich in om de belangen van de leden te behartigen en kennis te delen. Tijdens de pandemie voelden de aangesloten scholen extra de noodzaak om hierin gezamenlijk op te trekken. Door de organisatie in negen bedrijfstakgroepen zijn de betrokken mbo-opleidingen ook goed op hun branches aangesloten. De btg's maken het mogelijk voor soortgelijke mbo-opleidingen om hun krachten te bundelen, samen activiteiten te ontplooiën en kennis onderling uit te wisselen. Vanuit de btg's hebben scholen, via de MBO Raad en SBB, sectorspecifieke invloed op landelijke ontwikkelingen. Zo worden de mbo kwalificaties binnen SBB vastgesteld nadat vertegenwoordigers vanuit bedrijfstakgroepen daar de scholen op bevraagd hebben.

7.1 Beroepspraktijkvorming (BPV)

Zoals eerder beschreven had de coronapandemie grote gevolgen voor het mbo-onderwijs. Corona beheerste dan ook de agenda's van de btg's. Vooral het gebrek aan stagemogelijkheden brak de studenten in het mbo op in 2020. Tijdens de hele of gedeeltelijke lockdown periodes in maart en december sloten veel bedrijven noodgedwongen hun deuren voor studenten. In sectoren die hard getroffen werden door de maatregelen was helemaal geen plek meer voor stages of leerwerkplekken. Dat gold vooral voor de horeca en evenementen, maar bijvoorbeeld ook voor de luchtvaartsector. KLM hield zijn vliegtuigen aan de grond, waardoor allerlei aanverwante bedrijven zonder werk kwamen te zitten. In de zorgsector was juist werk genoeg, maar daar ontstond een ander probleem. Zorgmedewerkers waren door de coronacrisis nauwelijks meer in staat om stagiaires te begeleiden. Bedrijfstakgroep Zorg en Welzijn constateerde ook dat in de kinderopvang weinig ruimte meer was voor stages. De hele beroeps- en praktijkvorming (BPV) kwam in het gedrang.

Actieplan stages en leerbanen

Samenwerkingsorganisatie beroepsonderwijs en bedrijfsleven SBB werd gevraagd om een actieplan op te stellen. Dit actieplan stages en leerbanen, dat in april van start ging, was er op gericht om toch voor iedere student een stage of leerbaan beschikbaar te stellen. De ambitie was om bestaande stages en leerbanen voort te zetten of samen met de scholen naar alternatieven te zoeken. Het actieplan sloot aan op landelijke en regionale initiatieven, zoals NLwerktdoor. Zoeken naar alternatieven leverde mooie resultaten op, zoals stages van zorgstudenten in een plaatselijke teststraat voor corona.

De MBO Raad zette in het afgelopen jaar volop in op uitvoering van het actieplan stages en leerbanen. Vanuit landelijke en regionale netwerken werden zoveel mogelijk

signalen opgepikt over probleemgebieden. Naar aanleiding van die signalen konden de betrokken partijen vervolgens in actie komen.

Pilot digitale BPV-tool

Voor de groene opleidingen investeerde de bedrijfstakgroep Voedsel, Groen en Gastvrijheid tijdens het verslagjaar in verbetering van de landelijke samenwerking rond BPV. De opleidingen namen deel aan een pilot voor een digitale BPV tool, die in 2021 zal worden afgerond en uitgerold. Bij Uiterlijke Verzorging werd eveneens geëxperimenteerd met een dergelijke tool. In 2020 ging de digitale BPV tool bij 10 aangesloten scholen van projectstatus naar meer structurele inbedding.

7.2 Doelmatigheid

Op de ledenvergadering van september werd het belang van het thema doelmatigheid fors onderstreept. Het mbo wil opleidingen aanbieden die zijn afgestemd op de arbeidsmarkt. We willen ten slotte dat studenten werk kunnen vinden in het vakgebied waarvoor ze zijn opgeleid. Om dat te bereiken is goede samenwerking nodig tussen scholen en bedrijven, maar ook tussen scholen onderling.

In de nieuwe branchecode goed bestuur zijn de eisen aan de colleges van bestuur van mbo-scholen vastgelegd. In de eerste plaats hebben de leden van de vereniging gezamenlijk afgesproken dat een college in overleg treedt met een andere mbo-instelling als het van plan is om een opleiding te starten in een regio waar al een andere aanbieder actief is. Op die manier wordt voorkomen dat een nieuwe opleiding een reeds bestaande gaat beconcurreren. Ook is vastgelegd dat colleges van bestuur met elkaar in gesprek gaan over opleidingen die studenten een gering perspectief op de arbeidsmarkt bieden. Dat is op papier helder geformuleerd, maar vergt in praktijk intensieve gesprekken indien er een nieuwe opleiding wordt gestart, dan wel een nieuwe cross-over die lijkt op een bestaande opleiding. Inzet op dit onderwerp zal komende jaren worden voortgezet, al was het maar omdat de impact van corona op de arbeidsmarkt naar verwachting groot zal zijn. Dan kan het mbo bijdragen aan omscholing, maar heeft het ook uitdagingen indien er arbeidsplekken min of meer duurzaam verdwijnen.

Vanuit de directe contacten met arbeidsmarktsectoren kwamen in 2020 concrete vraagstukken rond doelmatigheid van opleidingen aan de orde. In de praktijk wordt goed zichtbaar of opleidingen studenten echt voorbereiden op een kansrijke start op de arbeidsmarkt. Na eerdere discussies over opleidingen voor de creatieve industrie werd er in 2020 vooral gesproken over aanverwante media opleidingen. Er werden afspraken gemaakt over een numerus fixus bij dergelijke opleidingen, om te voorkomen dat daar een grote toeloop zou ontstaan. Dan zou namelijk een waterbedeffect optreden, met negatieve gevolgen voor de langere termijn voor deze opleidingen.

Door de coronacrisis kwamen daarnaast vragen over andere sectoren boven drijven. Wat bijvoorbeeld te denken van de opleiding van studenten voor de luchtvaartdienstverlening? Door de problemen van de luchtvaartmaatschappijen werd dat in 2020 een actueel vraagstuk. In de periode voor het kerstreces werd een dringend advies afgegeven om een stijging van de studentenaantallen tijdens de verlengde lockdown te voorkomen.

8 Werkgeverszaken

Maatschappelijke impact: mbo-scholen zijn grote werkgevers met zo'n achtenvijftigduizend medewerkers.

Inzet MBO Raad: bijdragen aan goed werkgeverschap door te onderhandelen, belangen te behartigen en informatie te verstrekken.

8.1 CAO

In 2020 is een nieuwe cao mbo afgesloten. In de cao zijn de arbeidsvoorwaarden vastgelegd, zoals de hoogte van het salaris, de arbeidsduur en de vakantie- en verlofdagen.

De MBO Raad is als onderhandelingspartij namens alle publiek bekostigde mbo-scholen betrokken bij het sluiten van de cao. Daarnaast praatten werknemersorganisaties AOb, CNV Onderwijs, FNV Overheid en UNIENFTO/FvOv mee over het in mei afgesloten akkoord.

Het belang van de cao die de mbo sector in 2020 heeft afgesloten is heel groot. Inhoud in het kort: een loonstijging van 3,35% per 1 juli 2020 en een eenmalige uitkering van 825 euro bruto (naar rato van de werktijdfactor) voor alle mbo-medewerkers in diezelfde maand. Daarnaast is er een aantal procesafspraken gemaakt.

Opvallend gegeven: als enige onderwijssector heeft het mbo een cao afgesloten die doorloopt in 2021. De andere omringende cao's in het onderwijs en bij decentrale overheden lopen allemaal af op 1 januari, de cao mbo loopt daarentegen tot 15 mei 2021. Dat betekent dat het mbo in 2021 meer tijd heeft om invulling te geven aan de gemaakte procesafspraken in de cao.

Welke afspraken dat zijn? In de eerste plaats gaan sociale partners met elkaar in gesprek over de thema's carrièreperspectief en een passende salarisstructuur. Dit met als doel om de arbeidsmarktpositie van het mbo te bewaren en te vergroten. Het gaat daarbij niet alleen om salarisontwikkeling, maar vooral ook om loopbaanontwikkeling en wat daarbij van de werknemer en werkgever mag worden verwacht. Ten tweede gaan sociale partners in gesprek over de wijze waarop het sectorale functiewaarderingssysteem (FUWA-MBO) gemoderniseerd kan worden. Inmiddels is gestart met de uitwerking van deze procesafspraken.

8.2 Banenafpraak

In het kader van de Banenafpraak zijn in 2020 ook stappen gezet. Het Kabinet heeft ambitieuze plannen om meer banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Begin 2026 moeten er in totaal 125.000 nieuwe banen zijn voor deze doelgroep, stelt de website van de rijksoverheid. Bij de overheid moeten daarvan 25.000 plaatsen gevormd worden. Afspraken hierover heeft het kabinet gemaakt met organisaties van werkgevers en werknemers verenigd in de Stichting Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW). De MBO Raad is namens haar leden aangesloten bij ZPW. De afdeling Werkgeverszaken, Bekostiging en Bedrijfsvoering levert een actieve bijdrage aan de ontwikkeling en activiteiten van deze stichting.

Vanuit werkgeversperspectief heeft het mbo zeker oog voor mensen met een arbeidsbeperking. Mbo-scholen hebben deze mensen in dienst, bijvoorbeeld als assistenten van de conciërge of als medewerkers in de groenvoorziening. Anderzijds leidt het mbo juist studenten op om te voorkomen dat ze in de doelgroep van de banenafpraak terechtkomen.

8.3 Pensioenen

Net als bij de Banenafpraak trekt de MBO Raad voor de pensioenen ook met andere partijen op in de stichting ZPW. In 2020 is een start gemaakt met de route naar een nieuwe pensioenregeling. De MBO Raad is hier actief bij betrokken.

Bij de voorlichting over pensioenen speelden de speciale pensioenambassadeurs in 2020 weer een belangrijke rol. In de loop van het jaar startte een ronde met nieuwe pensioenambassadeurs. De MBO Raad faciliteerde werknemers van scholen, zodat ze kunnen worden opgeleid tot ambassadeur. In die rol helpen ze hun collega's met vragen over hun pensioen. Vaak zijn de ambassadeurs medewerkers van HR-afdelingen in de scholen. Zij ontlasten daarmee hun directe collega's.

Bijkomend effect van voorlichting over de pensioenen is dat in sommige gevallen werknemers ervoor kiezen om vervroegd uit dienst te treden. Dat komt omdat ze het financiële plaatje, dankzij de gerichte voorlichting, beter kunnen overzien. Ook in 2020 werd op deze manier het pensioen bewustzijn van werkenden in de sector vergroot.

8.4 Lerarenbeleid

Een ander onderwerp waar vanuit het oogpunt van de werkgevers naar werd gekeken, is het lerarenbeleid. Een onderwerp waar veel aan vast zit. Aan de ene kant gaat het erom het lerarentekort te bestrijden, aan de andere kant is de kwaliteit van het onderwijs een belangrijk aandachtspunt. Over lerarenbeleid in het algemeen en samen opleiden in het bijzonder vond in 2020 veel strategisch overleg plaats met het ministerie van OCW en de andere sectorraden (PO-Raad, VO-raad, VH en VSNU). Op 10 januari werd door de bestuurders van de sectorraden het 'Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en werkwijze peer review' voorlopig vastgesteld. Ook zijn in het najaar van 2020 twee nieuwe aspirant-opleidingsscholen in het mbo van start gegaan.

In 2020 is ook het landelijk raamwerk PDG (Pedagogisch-Didactisch Getuigschrift) geactualiseerd en vastgesteld. In dit raamwerk worden afspraken gemaakt tussen aanbieders van PDG-trajecten, de hbo-lerarenopleidingen, en het mbo-veld over de inhoud, vormgeving en organisatie van het PDG-traject.

9 Bekostiging

Maatschappelijke impact: mbo-scholen zijn complexe organisaties met een uitgebreid netwerk in onderwijs en bedrijfsleven, die een essentiële rol vervullen bij het opleiden van 500.000 jongeren.

Inzet MBO Raad: ertoe bijdragen dat scholen voldoende financiële middelen ontvangen om de publieke taak uit te kunnen voeren, die op een zo effectief mogelijke wijze door de scholen besteed en verantwoord kunnen worden.

9.1 Bekostiging

Kwaliteitsagenda 2019-2022

De kwaliteitsagenda's zijn voortgekomen uit het eerder afgesloten Bestuursakkoord 2018-2022. In dit akkoord is afgesproken dat mbo-scholen de ruimte krijgen om samen met bedrijven, gemeenten, docenten en studenten plannen te maken voor de verdere verbetering van de kwaliteit van het middelbaar beroepsonderwijs. Voor de jaren 2019-2023 heeft het ministerie van OCW in totaal €1,6 miljard beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de kwaliteitsafspraken. Ook in 2020 is daar aan verder gewerkt.

Als MBO Raad staan we periodiek stil bij de voortgang van de kwaliteitsagenda's. We faciliteren de commissie die de opbrengsten beoordeelt: de Commissie Kwaliteitsafspraken MBO (CKMBO). Deze commissie is ingesteld door de minister van OCW en heeft als taak de minister te adviseren over de kwaliteitsagenda's en de resultaten van de scholen over de jaren 2019-2022. Daarmee steekt de commissie als het ware de thermometer in de sector.

Nadat de scholen in 2019 zijn begonnen met het uitvoeren van de afspraken uit hun individuele kwaliteitsagenda's, hebben ze hier voor het eerst over gerapporteerd in de in 2020 gepubliceerde jaarverslagen. In 2021 volgen de mid term reviews, waarbij de resultaten over 2020 zullen worden beoordeeld door de CKMBO. Bij een positief oordeel van de CKMBO zal de minister het eerste deel (50%) van het resultaatafhankelijke budget toekennen aan de scholen die een positief oordeel hebben gekregen. Eind 2020 is de MBO Raad gestart met de voorbereidingen voor de mid term reviews. Het zal niet als een verrassing komen dat de uitbraak van het coronavirus in 2020 impact zal hebben op de voortgang in de kwaliteitsagenda's.

Voorjaarsnota en miljoenennota

Jaarlijks maakt de MBO Raad een analyse van de voorjaarsnota van het kabinet. Een belangrijke exercitie, want de voorjaarsnota geeft aan hoe de lopende Rijksbegroting er voor staat. In de nota staan voorstellen over wijzigingen die nodig zijn in de uitgaven en inkomsten. Wijzigingen die directe gevolgen kunnen hebben voor de mbo-sector en de betrokken partners in onderwijs en bedrijfsleven. Op 24 april 2020 stuurde minister van Financiën Wopke Hoekstra de nota naar de Tweede Kamer. In de nota van dat jaar besteedde de minister ruim aandacht aan het 'Beeld van de economie en de overheidsfinanciën' en de 'Uitgaven noodmaatregelen corona-uitbraak.'

Analyse vond plaats direct na het verschijnen van de voorjaarsnota.

Vervolgens werden de uitkomsten voorgelegd aan de leden, om een inschatting te geven van wat er budgettair te verwachten viel. Tijdens de regiobijeenkomsten voor bestuurders en bijeenkomsten voor financieel directeurs werden de najaarsnota 2019, de voorjaarsnota 2020 en de begroting voor 2021 geanalyseerd en besproken. Na de totstandkoming van de miljoenennota zijn ook de financiële consequenties voor het mbo geanalyseerd en besproken met de leden.

9.2 Governance

In 2020 is veel werk verricht aan vernieuwing van de governancecode. De Code goed bestuur in het mbo 2020 is in de ALV van 24 november 2020 vastgesteld, na een proces van intensieve consultatie van leden, de Raden van Toezicht, zowel individueel als via het Platform Raden van Toezicht. Daarnaast is ook feedback opgehaald bij diverse stakeholders, zoals OCW, de Inspectie van het Onderwijs, JOB, de BVMBO en de Aob. In de Code goed bestuur in het mbo 2020 staan afspraken over de manier waarop scholen omgaan met goed bestuur en intern toezicht. De Code stimuleert besturen om te komen tot samenwerking, het voeren van het goede gesprek en het organiseren van tegenspraak bij het realiseren van de publieke taak. Daarmee is het een belangrijk document, waarmee de sector zich naar buiten toe goed en positief op de kaart kan zetten.

Bestuurlijke harmonisatie

In 2020 is ook tijd gestoken in de begeleiding van een wetsvoorstel voor maatregelen die moeten leiden tot meer samenwerkings- en fusiemogelijkheden voor mbo-scholen. Het wetsvoorstel 'Bestuurlijke harmonisatie beroepsonderwijs' is in april 2020 ingediend. Aanleiding voor het wetsvoorstel is de daling van studentenaantallen in het mbo. Betere bestuurlijke samenwerking tussen scholen is met het oog op de toekomst wenselijk. Het wetsvoorstel moet het voor mbo-scholen makkelijker en aantrekkelijker maken om te fuseren of samenwerking met het vo aan te gaan. Vanuit de MBO Raad is de aanloop naar het wetsvoorstel intensief gemonitord en bijgestuurd. Er zijn onder andere drie bijeenkomsten met de leden met OCW georganiseerd. Daarnaast zijn er tijdens de fase van de internetconsultatie sessies georganiseerd met ROC's, AOC's en vakscholen om de impact van het wetsvoorstel te onderzoeken.

Inspectie en verslaggeving

Zoals te doen gebruikelijk is in de loop van het jaar 2020 overleg gevoerd met de onderwijsinspectie en de accountants over actualiteiten in de controle en het toezicht, uitgevoerde themaonderzoeken en het accountantscontroleprotocol.

Aanpassingen in de regelgeving op het gebied van de jaarverslaggeving werden besproken in de Werkgroep onderwijs van de Raad voor de Jaarverslaggeving. De afdeling Werkgeverszaken, Bekostiging en Bedrijfsvoering van de MBO Raad vertegenwoordigde daar het mbo, in overleg met de financials van de mbo-scholen.

De MBO Raad was verder betrokken bij het onderzoek van PWC naar de toereikendheid van de bekostiging. De begeleiding en advisering rond dit onderzoek hebben veel aandacht opgeëist van bestuur en bureau vanaf de zomer van 2020. In de Regiegroep bekostiging is

met de leden intensief overlegd om het onderzoek in goede banen te leiden. De afronding vindt begin 2021 plaats.

9.3 Bedrijfsvoering

In 2020 hebben de inspanningen uit voorgaande jaren geresulteerd in een betere samenhang tussen de activiteiten van MBO Raad, saMBO-ICT en FSR. In het verslagjaar werd dat op een aantal punten merkbaar. Vooral bij digitalisering was sprake van verbeterde samenhang. De activiteiten van de MBO Raad en saMBO-ICT, gericht op belangenbehartiging bij landelijke stakeholders – ministeries en zusterorganisaties als SURF en Kennisnet -, werden gecoördineerd in het MT en het bestuur van de MBO Raad. Digitalisering is in deze gremia een belangrijk kernpunt geworden.

Informatievraagstukken

In de Informatiekamer worden op bestuurlijk niveau strategische gesprekken gevoerd over digitalisering en informatievraagstukken binnen het onderwijsveld. Naast bestuurders van OCW hebben de Onderwijsinspectie en de individuele brancheorganisaties in het onderwijs zitting in de kamer. Verder schuiven de directeuren-bestuurders van SURF en Kennisnet aan in hun rol van adviseur.

De informatiekamer heeft als doelstelling om publieke, intersectorale samenwerking in het onderwijs te bevorderen op het gebied van digitalisering en informatievraagstukken. Dat doet de Informatiekamer door drie soorten activiteiten. In de eerste plaats zorgt de kamer voor kennisdeling en een overzicht van bestaande kennis. Ten tweede neemt zij het initiatief bij intersectorale vraagstukken. Ten slotte biedt de Informatiekamer de mogelijkheid van uitwisseling op bestuurlijk niveau.

Bronnen en documenten

Documenten

- Bestuursakkoord 'Trots, vertrouwen en lef' 2018-2022
- 'Wat heeft het mbo nodig van de politiek?'
- 'MBO in 2030' (discussiestuk)
- Kwaliteitszorg in het mbo
- Servicedocumenten Corona
- Handreiking Diplomabesluit
- VAVO handboek
- Kamerbrief 'Routekaart Leren en Ontwikkelen'
- Actieplan stages en leerbanen
- Cao mbo 2020-2021

Websites

- mboraad.nl
- s-bb.nl
- rijksoverheid.nl
- ditismbo.nl
- mbo.lesopafstand.nl
- onderwijsenexaminering.nl
- expertisepuntlob.nl
- burgerschapmbo.nl
- gezondeschool.nl
- passendonderwijsmbo.nl

